

У ЧОМУ ВИНЕН «ВІДКРИТИЙ ДІАЛОГ»?

- Євген Чебан, Open Democracy
- 30.11.2018, Кишинів

Молдовський парламент звинуватив керівництво впливових опозиційних партій «Платформа «Гідність і правда» (DA) та «Дія і солідарність» (PAS) у диверсійній діяльності проти держави, а самі партії – у незаконному фінансуванні з-за кордону.

Формальною підставою для обвинувачень опозиції стала її співпраця з європейською Фундацією «Відкритий Діалог», яка нібито працює на гроші і під керівництвом російських спецслужб. Влада тепер пропонує переглянути правила фінансуванні партій та НУО і провести кримінальне розслідування стосовно опозиціонерів.

Прийнята доповідь стала своєрідною відповіддю молдовської влади і фактичного керівника країни, олігарха Володимира Плахотнюка, на чергову критику Європарламенту.

Що трапилось?

Парламент Молдови 16 листопада розглянув підсумковий звіт власної слідчої комісії з розслідування «обставин втручання Фундації «Відкритий Діалог» у внутрішню політику Молдови». Безпрецедентний за своєю суттю та змістом документ ухвалили члени парламентської більшості, яку контролює голова Демпартії Володимир Плахотнюк. До створеної парламентом слідчої комісії крім членів більшості увійшли і представники Партії соціалістів – проросійської, але такої, що співпрацює з владою.

У звіті комісії містяться безапеляційні обвинувачення на адресу Фундації «Відкритий Діалог», молдовських опозиційних політиків, лідера партії «Платформа «Гідність і правда» (DA) Андрія Нестасе і голови партії «Дія і солідарність» (PAS) Майї Санду, деяких молдовських громадських активістів.

У чому «винен» «Відкритий Діалог»

Фундація «Відкритий Діалог» була заснована у Польщі в 2009 році уродженкою України Людмилою Козловською, яка і зараз обіймає посаду президента організації. Фундація займається проблемами дотримання прав людини на пострадянському просторі. Постійні представництва НУО діють у Варшаві й Брюсселі.

В серпні 2018 року уряд Польщі вніс Людмилу Козловську до «чорного списку» Шенгенської інформаційної системи (SIS) з вимогою заборонити в'їзд до ЄС. При цьому польський уряд ніяк не пояснив причини внесення Козловської до цього списку. Козловська стверджує, що звернення влади Польщі – це помста за політичну діяльність її самої та її чоловіка – польського опозиціонера Бартоша Крамека. Через місяць вона отримала спеціальні візи від урядів Німеччини, Бельгії, Франції, а також безперешкодно в'їхала до Великої Британії. До діяльності самої Фундації у влади Польщі претензій не було.

Звинувачення у зв'язках з російськими спецслужбами молдовська слідча комісія пояснює публікаціями українських та польських ЗМІ. Як доказ також наводяться джерела фінансування Фондації, які, за даними слідчої комісії, можуть бути пов'язані з російськими держкомпаніями.

Фондацію «Відкритий Діалог» в документі називають «витонченою стратегічною зброєю» і звинувачують у:

- фінансуванні за рахунок схеми відмивання коштів відомої як «Ландромат», а також за рахунок коштів, отриманих в результаті «пограбуванні століття» – викраденні мільярда доларів з трьох молдовських банків у 2014 році;

- лобіюванні в різних європейських структурах інтересів осіб з сумнівним минулим;

- зв'язках з агентами російської розвідки, серед яких засуджений в Молдові бізнесмен В'ячеслав Платон. Молдовська влада вважає його одним з головних винуватців так званого «пограбування століття». За версією молдовських депутатів, Козловська і «Відкритий Діалог» лобіювали інтереси Платона в різних європейських структурах, що призвело до загострення відносин молдовської влади з європейськими політиками.

- підриві безпеки і очорненні іміджу східноєвропейських держав (Польщі, України та Молдови) в інтересах РФ.

Якщо вірити цьому документу, мало не вся критика Ради Європи, Європарламенту, інших європейських структур і політиків на адресу Молдови, викликана не ігноруванням владою Молдови базових принципів правової держави і демократії, а результатом діяльності Фондації «Відкритий Діалог».

Також молдовська влада звинуватила «Відкритий Діалог» в лобіюванні інтересів казахстанського олігарха Мухтара Аблязова, засудженого в себе на батьківщині. У звіті його називають одним з головних спонсорів Фондації.

Засудження «надуманих» зловживань прокуратури і судів відносно правозахисників і громадських активістів, призупинення макрофінансової допомоги з боку ЄС, «неправдиві трактування» змін виборчої системи в Молдові – усе це у звіті подають як результат лобістської діяльності Фондації Людмили Козловської.

Козловська вважає, що молдовська правляча партія намагається дискредитувати її організацію, тому що вона підтримує прийняття «Закону Магнітського» і включення до списку санкцій ЄС лідера Демократичної партії Володимира Плахотнюка.

Обвинувачення на адресу опозиції

Молдовські опозиціонери Андрій Нестасе і Майя Санду, на думку слідчої комісії, були залучені до диверсійної діяльності Фондації «Відкритий Діалог», а партії, які перебували під їхнім керівництвом, фінансувалися за рахунок цієї організації. У висновку комісії особливо підкреслюється, що ця діяльність була профінансована і координувалася російськими спецслужбами. Відзначимо, що будь-яке іноземне фінансування партій в Молдові вважається незаконним.

Участь у «диверсіях», зважаючи на висновки комісії, полягає у критиці молдовської влади на заходах Фондації та інших європейських майданчиках.

«Незаконне фінансування» партій «Платформа «Гідність і правда» та «Дія і солідарність», за даними депутатів, полягала у покритті витрат на транспорт для керівників цих політформувань. У звіті немає жодної згадки про те, що самі партії отримували якісь кошти від закордонної Фондації.

По суті, підставою для обвинувачень стали декілька авіаквитків для молдовських політиків, придбаних на кошти закордонної Фондації «Відкритий Діалог». Комісія при цьому посилається на повідомлення в ЗМІ про те, що в травні 2017 року Фондація сплатила Андрію Нестасе і Майї Санду за авіапереліт до Брюсселя для участі у конференції «Молдова на роздоріжжі». Захід був організований самою Фондацією; крім молдовських політиків, правозахисників та журналістів, у ньому брали участь і депутати Європейського парламенту.

Члени слідчої комісії з посиланням на дані ЦВК стверджують, що існують і інші закордонні організації, які покривають транспортні витрати молдовських політиків. Як приклад наводяться: Міжнародний республіканський інститут США (IRI), Конгрес місцевої влади Європи, Фонд імені Конрада Аденауера. Характерно, що серед отримувачів фінансової допомоги від закордонних фондів зазначені лише представники опозиційних непарламентських партій.

Чому зараз?

Про фінансування Фондацією «Відкритий Діалог» поїздок опозиціонерів провладні ЗМІ писали ще в жовтні 2017 року, але тоді ця інформація не зацікавила представників влади. До середини 2018 року правляча Демократична партія у відносинах з західними партнерами намагалася позиціонувати себе головним захисником проєвропейського курсу Республіки Молдова. Заради підтримки ЄС та США вони були готові терпіти критику і звинувачення у захопленні держави з боку проєвропейської опозиції, заявляти про готовність співпрацювати зі своїми головними критиками і опонентами – партіями PAS і DA, формально підтримати Майю Санду на президентських виборах у 2016 році і говорити про необхідність об'єднання проєвропейських сил в Молдові.

Ситуація радикально змінилася після позачергових виборів мера Кишинева у червні 2018 року. Місцеві суди не визнали перемогу на цих виборах кандидата від об'єднаної правої опозиції, одного з головних критиків влади – Андрія Нестасе. У відповідь на це Європарламент заморозив надання Молдові 100 млн євро макрофінансової допомоги. З того часу відносини Брюсселя і Кишинева остаточно зіпсувалися. Хоча формально уряд Молдови зберіг проєвропейську риторику, Кишинів у прийнятті внутрішньополітичних рішень перестав зважати на думку Брюсселя.

Вперше звинувачення на адресу Фондації і Людмили Козловської з уст представників правлячої партії пролунали в серпні 2018 року, через два місяці після відміни результатів кишинівських виборів. Тоді група депутатів Демпартії виступила з вимогою, щоб Генпрокуратура перевірила ймовірний зв'язок партій «Дія і солідарність» (PAS) та «Платформа «Гідність і правда» (DA) з громадською активісткою з України Людмилою Козловською. За тиждень до цього ЗМІ, підконтрольні правлячій Демократичній

партії, поширили новини про те, що Козловську вислали з ЄС «за зв'язки з російськими спецслужбами». Там також йшлося про її тісний зв'язок з лідерами молдовської опозиції.

Через місяць, в середині вересня, Володимир Плахотнюк оголосив про новий курс правлячої партії під назвою «Про Молдова» і про відмову від геополітики. Він пообіцяв, що правляча партія зосередиться на Молдові та її громадянах, «незалежно від їх геополітичних симпатій».

В жовтні 2018 року за ініціативою тієї ж правлячої Демпартії в парламенті була створена комісія з розслідування «втручання Фондації «Відкритий Діалог» і її засновниці Людмили Козловської у внутрішні справи Молдови». За час свого існування комісія провела усього кілька засідань.

Водночас, 14 листопада Європарламент прийняв за підсумками доповіді про реалізацію Молдовою Угоди про асоціацію з ЄС чергову жорстку резолюцію. В документі йдеться про очевидні проблеми з дотриманням в Молдові демократичних принципів, що виражається у зміні виборчої системи, відміні результатів виборів мера Кишинева, відсутності незалежної юстиції, у неналежному розслідуванні «пограбування століття» і політично мотивованих справах проти опозиції та правозахисників, а також у тиску на журналістів та монополізації ЗМІ.

Європарламент рекомендував Європейській раді обмежити фінансування Молдови і розглянути можливість введення персональних санкцій

У зв'язку з чим Європарламент рекомендував Європейській раді обмежити фінансування Молдови і розглянути можливість введення персональних санкцій проти осіб, залучених до крадіжки мільярда.

Через два дні молдовський парламент приймає документ «у відповідь» – звіт комісії у справі Козловської, де вищезгадану резолюцію Європейського парламенту називають результатом лобістської діяльності Фондації, якою керують російські спецслужби. А самі опозиційні політики, які виступають за інтеграцію в ЄС, висвітлені як отримувачі коштів, вкрадених з молдовських банків.

Що буде далі?

Документ, прийнятий молдовським парламентом, містить розлогий перелік рекомендацій для різноманітних органів державної влади.

Парламенту доручили переглянути усі поточні законопроекти про фінансування партій і НУО та усунути ризики для держбезпеки. Уряд зобов'язаний представити парламенту пропозиції з перегляду законів про фінансування партій і НУО. У 2017 році уряд вже намагався заборонити іноземне фінансування неурядових організацій. Тоді під тиском іноземних дипломатів і громадянського суспільства влада була змушена відмовитися від цієї ідеї. Навряд чи щось завадить їм зробити це тепер.

ЦВК порекомендували перевірити управління фінансами в партіях.

Генпрокуратурі було рекомендовано дати юридичну кваліфікацію діяльності «Відкритого Діалогу» і його прибічників, які підривають національну безпеку держави (в початковому варіанті документу, запропонованого комісією, були вказані статті, під які ймовірно потрапляє діяльність причетних осіб: «Державна зрада», «Шпіонаж»). Одразу після засідання парламенту, на якому був затверджений звіт комісії, спікер парламенту Андріан Канду оголосив, що якщо опозиціонери Нестасе і Санду брали участь у «диверсійній діяльності» проти Молдови свідомо, їх можуть притягти до відповідальності за державну зраду.

Написаний з інтонаціями сталінських обвинувачень документ може призвести до більш жорстких змін в законодавстві в галузі фінансування партій і НУО, а також подальшому розгортанню репресій проти опозиційних політиків та правозахисників. Обвинувачення парламентарів цілком можуть бути використані для зняття з майбутніх парламентських виборів опозиційних партій PAS і DA.

Написаний з інтонаціями сталінських обвинувачень документ може призвести до більш жорстких змін до законодавства в галузі фінансування партій і НУО

У 2014 році єдине обвинувачення в іноземному фінансуванні стало підставою для зняття з виборів партії Patria, яка мала дуже високі шанси потрапити до парламенту.

Органи правосуддя, парламент, ЦВК вже давно перебувають в режимі ручного управління з офісу правлячої Демпартії. Тому те, які рекомендації зі звіту будуть втілені в життя, буде залежати від політичної кон'юнктури і волі особисто Володимира Плахотнюка.

В лютому 2019 року в Молдові мають відбутися парламентські вибори. Влада підготувалася до них дуже ретельно.

Демократи і соціалісти у своїх інтересах змінили виборчу систему з пропорційної на змішану. Влада відмінила заборону на агітацію в день виборів, порушує кримінальні справи проти громадських активістів, членів опозиційних партій та представників місцевої влади. Єдиною впливовою опозиційною політичною силою залишився блок партій PAS і DA. Істерія навколо ворогів держави серед опозиції, очевидно надумані обвинувачення у диверсії і державній зраді на адресу лідерів цих партій вкотре доводять, що заплановані на лютий парламентські вибори не будуть вільними і чесними. Здається, це тепер добре розуміють і в Молдові, і за її межами.

Посилання: <https://www.opendemocracy.net/od-russia/evgeniy-cheban/v-chem-vinovat-open-dialog>

Оригінальний заголовок: «В чем виноват "Open Dialog"?»